

La col·lecció de segells sassànides del Museu de Montserrat

Treball de Final de Màster

Màster Universitari de la Mediterrània Antiga

Curs 2021-2022

Autor: Pau Canyameres Giménez

Tutor: Jordi Vidal Palomino

Segells de la portada (d'esquerra a dreta): 750.135; 750.137; 750.149

Totes les fotografies de les peces d'aquest estudi han estat realitzades per l'autor.

ÍNDIX

1. Introducció.....	3
1.1. Plantejament.....	3
1.2. Objectius i Justificació.....	4
1.3. Elements teòrics que fonamenten el treball.....	5
1.4. Metodologia.....	7
2. Antecedents.....	8
2.1. El P. Bonaventura Ubach (1879-1960).....	8
2.2. El Museu Bíblic.....	11
3. Els segells sassànides del Museu de Montserrat.....	15
3.1. Consideracions generals.....	15
3.2. La col·lecció.....	16
3.2.1. Metodologia.....	17
3.2.2. Materials.....	19
3.2.3. Forma.....	20
3.2.4. Motius.....	22
4. Catàleg.....	28
5. Conclusions.....	51
6. Bibliografia.....	53

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Plantejament

Les col·leccions arqueològiques d'art mesopotàmic dins el territori català, així com també dins l'estat espanyol, són més aviat escasses si les comparem amb les del conjunt d'Europa. Degut a les excavacions arqueològiques realitzades des de mitjan segle XIX per part de les grans potències europees com França, Anglaterra o Alemanya, tal com veurem més endavant, moltes foren les peces arqueològiques d'una de les primeres civilitzacions de la humanitat que acabaren dins les vitrines dels museus europeus. Així doncs, el *Musée du Louvre* de París, el *British Museum* de Londres o el *Pergamonmuseum* de Berlín són actualment seu de gran part dels objectes més representatius de la cultura material mesopotàmica, com ara els lleons alats, l'Estela d'Hammurabi o la porta d'Ishtar, a més a més d'objectes potser no tant sorprenents per les seves dimensions com són les tauletes d'argila escrites en cuneïforme o els diferents tipus de segells gravats.

Al conjunt de l'estat espanyol no s'hi troben museus que alberguin col·leccions notòries sobre art mesopotàmic degut a la manca d'excavacions primerenques al Pròxim Orient. No obstant, sí que hi podem trobar petites col·leccions formades a través de l'adquisició de petites peces en antiquaris o marxants, per exemple, sobretot, tauletes cuneïformes i segells, peces més fàcils de transportar, emmagatzemar i conservar.

En aquest estudi, ens proposem, doncs, estudiar i analitzar una d'aquestes col·leccions mesopotàmiques que encara resten per sortir a la llum. Es tracta d'un petit nombre de segells mesopotàmics d'època sassànida de diferents tipus de materials, formes i iconografia d'una de les col·leccions més importants, en quant a quantitat i qualitat, de l'Estat: la del Museu de Montserrat a Catalunya. Malgrat que les peces mesopotàmiques més notòries del Museu siguin les més de 1100 tauletes cuneïformes i els gairebé 100 segells cilíndrics, s'ha cregut convenient posar el focus del nostre estudi en un subgrup de segells que no són molt comuns i sobre el qual encara en podem extraure moltes coses.

L'ús dels segells en l'antiguitat està vastament documentat a causa del gran nombre de peces recuperades d'aquest àmbit. Així mateix, l'abundància de materials també ve causada pel gran nombre de persones que els utilitzaven i és que tal com diu Heròdot (*Història I: CXCV*) en descriure les persones habitants de Babilònia, cadascú en portava un. El desenvolupament de la glíptica mesopotàmica està estretament lligat amb el de l'escriptura. Tan sols un sector molt concret de la societat dominava l'art de l'escriptura mesopotàmica, els escribes, mentre que la gran majoria de la població no sabia escriure. Els segells ajudaren al conjunt de la societat a poder formar part del sistema jurídic i social on qualsevol transacció quedava posada per escrit. Gràcies als segells, van poder inscriure la seva identitat en els documents, en altres paraules, firmar. Fins que no es va generalitzar el seu ús però, els segells eren utilitzats per marcar el fang utilitzat com a cademat i símbol de inviolabilitat del contingut de receptacles o recintes i, més tard, com a firma exclusiva del funcionariat.

Els coneguts segells cilíndrics substituïren els segells de pressió a partir del període de Jemdet Nasr (c. 3200-3000 a.n.e.). El seu ús s'estengué per tot el territori fins l'Imperi Neo-Babiloni (612-539 a.n.e), on van ser substituïts per d'altres tipus. Ja en època sassànida (226-651), últim període abans de l'arribada de l'Islam, trobem segells ben similars als de pressió, però amb una forma dominant, la d'anell. Els d'aquest últim període són els que es proposa estudiar i analitzar aquest treball.

Aprofundir en aquesta tipologia de cultura material permet descobrir i entendre com eren els usos i costums de la societat de llavors. De segells n'hi ha de tot tipus de forma, material i, sobretot, iconografia. La gran majoria de segells presenten motius provinents

de la mitologia mesopotàmica: escenes, personatges o fauna i flora entre d'altres. De totes maneres, els detalls d'aquestes escenes són els que ens donen certa informació de com era la vida a la Mesopotàmia antiga. D'aquesta manera, si ens fixem en la vestimenta, els cabells, la barba, la ornamentació o d'altres elements com eines o armes, podem afirmar que es tracta d'elements versemblants amb la realitat del moment.

Cal dir, però, que aquest estudi monogràfic sobre els segells sassànides del Museu de Montserrat no sols ens permetrà aprofundir en la cultura mesopotàmica tardana sinó també en analitzar una de les col·leccions sobre la qual tenim molt poca informació i poder donar-li el valor que mereix.

1.2. Objectius i Justificació

La col·lecció mesopotàmica del Museu de Montserrat està formada per un seguit de peces molt variades en tipologia i cronologia. Des de tauletes cuneïformes, cons i maons fundacionals i petites figures votives a diversos talents, un *kudurru* o els ja anomenats segells cilíndrics i de pressió.

El fet que Montserrat compti amb un conjunt tant ampli fa que, a l'hora d'estudiar-lo i analitzar-lo, s'opti sovint per un estudi genèric, capaç d'abordar tot l'ampli ventall de diferents grups i subgrups, sense aprofundir massa en allò concret de cada conjunt i tipologia de materials. Tant és així que l'any 2010 s'edità un catàleg de la col·lecció mesopotàmica on s'exposa de forma generalista una selecció de peces representatives del conjunt¹. Es tracta d'un catàleg rigorós i científic, la intenció del qual és apropar la col·lecció al gran públic i donar-la a conèixer d'una manera atractiva i amena. Com veníem dient, però, al tractar-se d'una col·lecció tant àmplia i diversificada, aquesta publicació de referència, la única fins el moment, dista molt de ser un estudi peça a peça, sinó més aviat una idea del que era la cultura i societat de la Mesopotàmia antiga a través dels diferents materials i objectes del Museu.

Amb tot, el present treball té per objectiu aprofundir més en un dels grups d'aquesta col·lecció com són els segells de pressió, més concretament, el subgrup format per anells i gemmes d'època sassànida. Ens proposem realitzar un anàlisi i un estudi en profunditat que resulti en un document de referència pel que fa a la glíptica sassànida de Montserrat. En altres paraules, que qualsevol persona que vulgui saber quelcom sobre aquest conjunt pugui consultar el present document per trobar-hi tota la informació necessària, tant a nivell teòric (què són els segells, com han arribat a parar a Montserrat, ...) com a nivell tècnic (descripció i anàlisi peça a peça).

Així doncs, els objectius del present treball es poden dividir en un de principal i alguns d'específics. El principal seria:

- Elaborar un estudi monogràfic sobre els segells sassànides del Museu de Montserrat.

Per tal de dur a terme aquest objectiu, s'han plantejat una sèrie d'objectius específics que permetran aconseguir el principal d'una manera més acurada, com són:

- Analitzar l'origen de la col·lecció i l'històric expositiu d'aquesta dins l'àmbit de Montserrat.

---

¹ Es tracta de Márquez Rowe, 2010.

- Establir un marc teòric sobre aquest tipus de peces que ens permeti analitzar-les amb rigor.
- Realitzar un estudi acurat de totes les peces establertes que estigui reflectit d'una manera accessible però rigorosa en el document final.
- Investigar sobre altres col·leccions al món que continguin conjunts similars als del Museu per tal d'establir paral·lels i referències.

Amb tot, no s'ha de perdre de vista que la tasca de documentació i anàlisi d'una col·lecció no només afavoreix al seu coneixement i a la seva difusió, sinó que també es tracta d'una tasca indirecta de conservació. Mitjançant les fotografies, la realització de noves empremtes dels segells i, en definitiva, la catalogació i inventari dels materials, s'aconsegueix poder treballar amb materials digitals i no permetre que les peces originals es deteriorin a causa d'un posterior ús.

1.3. Elements teòrics que fonamenten el treball

Quan parlem de les grans civilitzacions antigues del Mediterrani oriental, segurament Egipte seria una de les més evocades, gràcies a l'interès suscitat per la seva cultura material com ara els grans temples de Karnak o Luxor, les grans piràmides de Gizeh, la Vall dels Reis i les Reines o també per la gran quantitat de papirs a través dels quals ens han permès conèixer la cultura immaterial d'aquesta civilització. Mesopotàmia, en canvi, potser per falta de gran part de la seva cultura material, no ha estat tan present dins el nostre imaginari com ho ha fet la civilització del Nil.

Malgrat això, l'interès per una de les civilitzacions més antigues de la humanitat com és la mesopotàmica no ha decaigut mai per part de la comunitat científica. Les principals fonts d'informació sobre la Mesopotàmia antiga havien sigut històricament la Bíblia i el relat que en feien els historiadors i geògrafs clàssics. Posteriorment, la visió romàntica que en feren els diferents exploradors europeus de les ruïnes visibles de Mesopotàmia era l'únic punt de vista fins el segle XIX. El paradigma canvià quan començaren a excavar els monticles de terra. L'any 1842 s'iniciava la campanya francesa al turó de Kujunjik, Mossul, sense resultats immediats (més tard, i amb els mitjans adients, les campanyes angleses descobriren l'antiga ciutat de Nínive sota les excavacions franceses primerenques). Un any després, però, i davant la manca de vestigis, s'excavà el turó de Khorsabad, descobrint les ruïnes d'un antic palau assiri. Es tractava del palau de Sargon II (725-705 a.n.e.), el primer que veia la llum després de 2500 anys (Larsen, 1996: 30).

Tal com hem apuntat anteriorment, les potències europees del moment no es podien permetre quedar-se al marge. Tant és així que Gran Bretanya, l'any 1845, començà a excavar Nimrud, al sud-est de Mossul, descobrint el palau del rei assiri Assurnasirpal II (883-859 a.n.e.) i uns anys més tard l'antiga ciutat de Nínive, on havia començat la primera campanya francesa. Per la seva banda, l'any 1899, Alemanya començà a excavar la llarga extensió de l'antiga ciutat de Babilònia. De totes aquestes excavacions en van sorgir les grans col·leccions orientals dels museus europeus, que encara avui en dia vesteixen les vitrines del *Louvre*, el *British* o el *Pergamonmuseum*. Deguda a la falta de missions arqueològiques espanyoles primerenques, les col·leccions estatals

formades per objectes de Mesopotàmia eren més aviat residuals, de dimensions reduïdes i de petits objectes².

A mesura, però, que les excavacions anaren descobrint vestigis situats dins el relat bíblic, s'obriren nous punts de vista i noves interpretacions sobre la relació entre la història de Mesopotàmia i la Bíblia.

En aquest sentit, el Monestir de Montserrat apostà, a inicis del s.XX, per la realització d'un projecte a llarg termini que culminaria amb la publicació de la Bíblia de Montserrat, la traducció de les sagrades escriptures al català, directament de les fonts hebrees i gregues. El projecte, encapçalat per Dom Bonaventura Ubach (1897-1960), anava molt més enllà que la simple traducció i aparat crític. Per tal de realitzar una traducció acurada, Ubach viatjà pels territoris bíblics d'Egipte i Mesopotàmia per tal d'endinsar-se plenament en la cultura i geografia bíblica i viure amb els seus propis ulls l'essència de les sagrades escriptures. A més a més, cada volum de la Bíblia de Montserrat aniria acompanyat d'un llibre il·lustrat amb imatges i objectes representatius de cada capítol. D'aquesta manera, el lector o lectora obtindria una visió molt més rigorosa i propera del que estava llegint.

Amb tot, el P. Bonaventura Ubach recopilà dels seus viatges per terres sagrades infinitat d'objectes provinents de museus, col·leccionistes, antiquaris i excavacions entre d'altres, amb els quals fundà el primer Museu al Monestir de Montserrat, l'any 1911. Es tractava de la gènesi del Museu Bíblic, creat amb l'objectiu de ser un element pedagògic i complementari a l'estudi de les sagrades escriptures, que anà veient com creixia amb cada viatge d'Ubach.

Més d'un segle ha passat des que va ser fundat el Museu Bíblic de Montserrat. Des de llavors, han canviat moltes coses i la idea d'un Museu Bíblic a Montserrat va quedar-ne al marge. Amb l'entrada del segle XXI, i un espai expositiu molt més notori gràcies a l'ampliació i sanejament de les places del santuari, el Monestir apostà perquè el Museu de Montserrat fos seu d'art modern i contemporani, reordenant la part bíblica sols amb criteris estrictament arqueològics i emmagatzemant gran part d'aquesta en caixes. L'any 2011, però, es condicionà un espai annex al Museu per a la disposició de gran part d'aquest fons arqueològic que quedà emmagatzemat. Malauradament, aquest espai no disposa de les condicions necessàries per restar obert al públic i sols es pot accedir mitjançant un permís expel·lit pel personal del Museu. En altres paraules, tot el fons arqueològic disposat dins aquest espai amb la voluntat d'ésser difós, no és conegut i resta fora del circuit públic.

Gran part de tot aquest fons de l'antiguitat ha estat estudiat en línies generals per a l'elaboració de catàlegs destinats al gran públic, versats en els quatre eixos principals de la col·lecció: Egipte, Mesopotàmia, Xipre i Antiga Palestina. Al tractar-se de catàlegs generalistes, es va haver de fer una selecció de les peces més destacades i representatives de cada àmbit, amb una mirada transversal i panoràmica de cada eix. Són obres que donen una visió rigorosa i general de cada àmbit però sense endinsar-se amb profunditat, tal com hem apuntat a la presentació d'aquest estudi.

La part arqueològica del Museu de Montserrat compta amb un comitè científic format per personal del Museu i persones d'altres institucions dedicades a l'estudi de les civilitzacions antigues del Mediterrani. La idea principal d'aquest estudi era la de realitzar un catàleg sobre tots els segells d'estampar del Museu de Montserrat. Davant la proposta, el comitè científic del Museu indicà que molt properament es publicaria un estudi sobre els segells del Museu de Montserrat per part de membres del CSIC

---

² Per aprofundir més en les expedicions espanyoles al Pròxim Orient, vegeu Córdoba i Pérez, 2006.

(Consejo Superior de Investigaciones Científicas), però que el conjunt de glíptica sassànida en quedava al marge.

Amb el present estudi monogràfic, doncs, juntament amb l'anomenat anteriorment, s'aconseguiria un catàleg i un estudi complet de la glíptica mesopotàmica del Museu de Montserrat.

1.4. Metodologia

Pel que fa a la metodologia del treball, s'ha cregut convenient utilitzar dues metodologies ben diferenciades a l'hora d'abordar la qüestió de l'elaboració d'un estudi monogràfic sobre els segells sassànides del Museu de Montserrat.

Tal com reflecteixen els objectius proposats, una de les metodologies seria la cerca d'informació sobre el context de les peces, el paper que tenien aquestes dins la societat mesopotàmica del moment i les diferents tipologies. D'aquesta manera, obtindríem un marc contextual adient on inserir mentalment les diferents peces de la col·lecció. Així mateix, es faria una petita cerca sobre com van arribar aquestes peces al Museu de Montserrat i es traçaria un històric de la seva exposició (des de l'any 1911 fins els nostres dies).

La segona, doncs, seria l'anàlisi concret de cada una d'elles, tant pel que fa a aspectes tècnics com ara el material, la mesura, el pes o paral·lels i bibliografia, com també a la iconografia dels relleus. S'establirà un model d'anàlisi integral, que abordi tots els aspectes. El lector o lectora d'aquest estudi, veurà el mateix model aplicat a totes i cada una de les peces, per tal que tota l'anàlisi tingui coherència.

Per elaborar la part de la història de la col·lecció, tenim la sort que la persona encarregada de l'adquisició i conservació del fons deixà per escrit nombrosos dietaris i factures de les compres que realitzà. Per tal que l'estudi estigui fet amb el màxim rigor possible, la consulta d'aquests dietaris i factures a l'arxiu del Monestir de Montserrat serà un element imprescindible.

Per l'elaboració del marc contextual i l'estudi sobre aquest tipus de peces, la consulta de manuals generals sobre cultura mesopotàmica ens podran donar un context ampli sobre la situació i els diferents usos d'aquestes peces. Per altra banda, s'ha cregut adient, tal com indiquen també els objectius, de consultar informació proporcionada per altres institucions que continguin la mateixa tipologia de peces, per tal de saber com tracten la informació i realitzar el nostre estudi i anàlisi d'una manera similar a fi de ser el màxim de coherents possible i establir connexions, sinèrgies o simplement similituds amb les peces del fons del Museu de Montserrat.

Finalment, per l'estudi acurat i individual de cada una de les peces que conformen la col·lecció, la metodologia vindria precedida per un patró per tal de tractar totes les peces segons un mateix criteri, decidint els ítems a descriure. A més a més, es complementaria cada una d'elles amb la cerca de paral·lels de les demés col·leccions arreu del món, que permetrien reforçar les nostres anàlisis.

Per tant, podríem dir que la nostra metodologia tracta d'apropar-se al tema en qüestió des d'una visió més general i teòrica a una de concreta i tècnica.

2. ANTECEDENTS

La col·lecció de segells sassànides del Museu de Montserrat forma part d'un conjunt de materials arqueològics exposats a les vitrines del Museu, així com també dins els àmbits privats del Monestir. Aquest conjunt no sols tracta de la resta de segells mesopotàmics, sinó del global de peces arqueològiques arribades al Monestir provinents d'Egipte, Mesopotàmia, l'antiga Palestina³ i Xipre, les quals han conformat una esplèndida representació de les cultures antigues del Pròxim Orient.

Resulta estrany, però, trobar un seguit de col·leccions arqueològiques d'aquesta índole en un monestir benedictí al bell mig de Catalunya. Per tal d'endinsar-nos en l'origen de la col·lecció de segells sassànides, hem cregut convenient ampliar el nostre punt de vista i fer una ullada a la història del Museu, analitzant la documentació relativa a l'adquisició de les peces i posant el focus en dos aspectes clau de la gènesi del Museu: la persona fundadora, el P. Bonaventura Ubach, i els objectius principals de la seva creació. D'aquesta manera, ens permetrà ubicar la col·lecció des d'un prisma més ampli, per després concretar el nostre estudi amb la col·lecció específica de segells sassànides d'estampa.

2.1. Bonaventura Ubach (1879-1960)

La biografia del P. Bonaventura Ubach i Medir ja ha sigut tractada a bastament en nombroses ocasions⁴. Sense ànim de repetir informacions irrellevants, hem cregut convenient la inclusió d'un capítol dedicat a la seva persona amb l'objectiu de donar una pinzellada al lector o lectora sobre la seva vida i el seu pensament. D'aquesta manera, ens podrà donar una idea i un context que, més tard, ens permetrà situar i copsar el sentit del seu projecte des d'una perspectiva més acurada.

Per comprendre el context que ens situa al P. Ubach, és important tenir present la situació del Monestir de Montserrat a finals del segle XIX i principis del XX. L'any 1811, el Monestir va quedar totalment destruït per les tropes napoleòniques durant la Guerra del Francès o Guerra de la Independència Espanyola⁵. La reconstrucció no es va produir fins la segona meitat del s. XIX, no només de forma arquitectònica, sinó també a nivell de comunitat⁶. Els monjos van anar retornant al Monestir alhora que n'entraven de nous, joves. A finals de segle, l'interès i l'esforç per a la formació d'aquests joves era molt gran. Un d'ells era el mateix Bonaventura Ubach.

Bonaventura Ubach neix a Barcelona l'any 1879 i ingressa al Monestir de Montserrat quan encara no tenia quinze anys. Ben aviat sent un especial interès pel text bíblic i, una vegada ordenat sacerdot, és destinat a l'ensenyament de la introducció a la Bíblia i de les llengües en les que va ésser redactada: hebreu, arameu i grec. No obstant, no en tenia prou amb estudiar el text sagrat i memoritzar-lo, sinó que anhelava viure'l, experimentar-lo, entrar en contacte directe amb el territori, les civilitzacions i costums dels pobles bíblics i és que tal i com escriu R. Díaz en la seva biografia "el pare Ubach fou sempre home de principis, a qui agradava d'anar a les fonts, perquè volia saber el fonament i la raó primera de les coses." (Díaz i Carbonell, 2012: 30).

---

³ Sense ànim d'entrar en debat sobre la nomenclatura adient, utilitzarem aquí i al llarg del treball *Palestina Antiga*, tal com va decidir el comitè científic del Museu de Montserrat en motiu de l'elaboració del catàleg d'aquesta mateixa secció, pendent de publicació.

⁴ Per un estudi acurat sobre la seva biografia, vegeu Díaz i Carbonell, 2012.

⁵ Vegeu Albareda, 1977: 89-98.

⁶ Vegeu Albareda, 1977: 99-117.

El 1906 arriba la seva gran oportunitat per viatjar a Orient i entrar en contacte amb el món bíblic. El monestir dels Sants Benet i Efrem, de fundació recent, al Mont de les Oliveres de Jerusalem, demanava comptar amb monjos especialitzats que es dedicaren a la formació del clergat siríac, al qual Ubach escrigué una missiva per a poder formar part de l'equip docent que va ésser acceptada. L'objectiu del viatge era, a més a més de realitzar tasques de professorat, el d'"aprendre l'àrab, perfeccionar l'hebreu, poder llegir l'Antic Testament i conèixer-lo profundament, a fi de penetrar millor la sagrada Escriptura, i saber, si és possible, més científicament com totes les profecies s'han realitzat en Jesucrist, i com Ell, Fill de Déu, és la clau de l'Antic i el Nou Testament." (Díaz i Carbonell, 2012: 40).

Quatre anys més tard, tornà a Montserrat, no sense abans haver fet un dels seus viatges més famosos i, posteriorment, publicat en forma de diari: el viatge al Sinaí. Tornar al Monestir suposava un gran contrast amb el ritme excitant que havia experimentat a Orient. Tanmateix, dos grans projectes ocuparien la major part del seu temps: la redacció d'*El Sinaí*⁷ i la creació del que seria el Museu Bíblic de Montserrat. De fet, i referent a aquest últim, el monjo benedictí tornà al Monestir amb les maletes plenes de materials que ben aviat serien exposats en una sala improvisada de l'hostatgeria interior. Començava, doncs, d'aquesta manera, la gènesi del primer museu a Montserrat, el 27 d'abril de 1911: el Museu Bíblic.

L'estiu de 1913, és cridat per regentar una càtedra de llengües orientals al col·legi internacional benedictí de San Anselmo a Roma i durant el curs de 1918-1919 ocupà la càtedra de Llengua Siríaca al Pontificio Istituto Oriental (PIO). En acabar el curs de 1922, rebé notícies de Montserrat que obriren un nou horitzó pels seus projectes. Els benedictins del santuari de la Dormició de Jerusalem volien desprendre's de materials d'il·lustració bíblica i havien proposat a l'abat de Montserrat, llavors Antoni Maria Marçet, la seva adquisició (Díaz i Carbonell, 2012: 93). Concedida una excedència en la docència pel curs 1922-1923, el P. Ubach aprofità per tornar a Orient i adquirir nous objectes per al Museu Bíblic, malgrat no realitzar finalment la compra de la Dormició (Ubach, 2009: 29; Díaz i Carbonell, 2012: 71). A més a més, la seva estada per terres bíbliques es complementaria amb un viatge a l'Iraq, l'antiga Mesopotàmia, per així aprofundir en la comprensió del Gènesi i és que, segons ell, faltava:

arribar al teatre de les primeres civilitzacions de la humanitat, contemplar el quadre dels onze primers capítols del Gènesi, els monuments que, descoberts aquests últims anys, han vingut a confirmar la realitat dels fets narrats en les primeres pàgines de les Divines Escripcions. (Ubach, 2009: 21)

Retornat a Montserrat, ordenà els nous i abundants objectes portats del seu últim viatge i tornà a Roma, reprenent el curs de llengües orientals. Serà l'últim que faci, ja que ben aviat els seus esforços es veuran dirigits a la realització del seu gran projecte de vida: la redacció de la Bíblia de Montserrat, consistent en la traducció de la Sagrada Escriptura al català, directament de l'hebreu, l'arameu i el grec, amb comentaris. Al mateix temps, cada un dels llibres aniria acompanyat d'un volum d'il·lustració on fotografies, mapes, monuments, diagrames, objectes, animals i plantes, entre d'altres, servien per contextualitzar i entendre molt millor el text bíblic.

Per a poder treballar en condicions òptimes, Montserrat adquirí una casa al barri de Talbiyeh de Jerusalem, el març de 1930, on un grup de monjos, inclòs el P. Ubach, treballaren en la traducció i notes de la Bíblia i en els volums d'il·lustració. Finalment, el

---

⁷ El diari del viatge al Sinaí per part del monjo benedictí fou publicat l'any 1913 (Ubach, 1913). L'any 1955 es realitzà una segona edició, revisada i ampliada, amb un gran nombre de fotografies preses pel mateix P. Ubach. Així mateix, conté dos capítols annexes que narren dos altres viatges al Sinaí, un l'any 1928 i l'altre el 1932. Després de més de cinquanta anys descatalogat, se'n feu una tercera edició, l'any 2011.

monjo benedictí retornà definitivament al Monestir de Montserrat al gener de l'any 1951, degut a les grans tensions viscudes a Israel, arrel del conflicte judeo-àrab⁸, fins la seva mort l'any 1960.

El projecte de la Bíblia de Montserrat és fruit de la creativitat i impuls del P. Ubach, però també del resultat d'uns esdeveniments històrics que acabarien per influir en el caràcter del monjo. Per una part, la renovació de l'exegesi catòlica a finals de s. XIX i principis del s. XX⁹. Per altre, la *Renaixença* i el modernisme català. Des de la Il·lustració fins a finals del segle XIX, el progrés científic, els nous corrents de pensament i la crítica històrica canviaren profundament la interpretació de la Bíblia (Tragan, 1985: 2). Poc a poc, l'explicació tradicional de caràcter teològic s'anà abandonant i es començà a explorar nous camins per a l'estudi de l'Antic Testament des d'un mètode racional, científic i crític.

Espanya quedà al marge d'aquests estudis positius vers l'Esclatúra, liderats per les escoles alemanya i francesa. El moviment profund de l'església catòlica d'aquesta última estigué lligada a la persona del pare dominic M. J. Lagrange, qui va ser professor del P. Ubach a Jerusalem, durant la seva estada entre 1906 i 1910. Durant aquesta època, el P. Ubach compregué que:

el sentit d'un llibre inspirat es revela en la mesura que el lector pot conèixer directament el text –si no en la llengua original, almenys a través d'una traducció al més literal possible- i en la mesura que en pot conèixer el context històric i geogràfic. (Tragan, 1985: 3)

Un altra factor que influí en el monjo montserratí per la creació del projecte de la Bíblia de Montserrat fou, com hem apuntat anteriorment, el context català de la *Renaixença* i el Modernisme. Montserrat, a partir de les festes del mil·lenari (1880-1881) entrà a formar part de l'esperit renaixentista de Catalunya, de caràcter cultural i d'una àmplia conscienciació nacionalista, amb el principal objectiu de redreçar i enaltir la cultura catalana i la recuperació de la seva llengua (Bonet, 1984: 137-153). A més a més, a principis de segle aflora una nova exigència de superació i de cultura que aspira a ser similar als moviments intel·lectuals i artístics europeus. No és d'estranyar, doncs, que les joves generacions de Montserrat veiessin en aquest moviment una font d'impuls i creativitat remarcables (Tragan, 1985: 4-5).

El projecte de la Bíblia de Montserrat passà per molts estadis diferents, i és que, a Catalunya, van coincidir fins a quatre projectes de traducció de la Bíblia al català (Vidal, 2021: 17). De fet, la Bíblia de Montserrat neix a partir de l'escissió entre el projecte de la Fundació Bíblica Catalana (d'on Francesc Cambó era mecenes) i el mateix P. Ubach, el qual n'era col·laborador¹⁰. El resultat d'aquest projecte tan ambiciós, finalitzà amb l'edició de 22 volums, conformant tot l'Antic i Nou Testament, a excepció dels evangelis de Marc i Lluc. El projecte, doncs, demanava també llurs volums d'il·lustració, un per a cada un dels anteriors. Malauradament, però, tan sols se'n pogueren realitzar tres, el primer dels quals fou imprès a Viena l'any 1929¹¹. Tal com apunta aquest primer mateix, l'objectiu quedava molt clar: "Vulguí el Senyor que aquests volums il·lustrats contribueixin a fer més entenedora la seva augusta paraula revelada en les Divines Esclatúres" (Ubach (ed.), 1929: XI). Avui en dia, però, i en paraules del monjo de Montserrat P. Pius-Ramon Tragan, bibliista, deixeble del P. Ubach i ex-director de l'*Scriptorium Biblicum et Orientale* de l'Abadia de Montserrat, continuar i acabar el

---

⁸ Per una síntesi dels conflictes en el territori, relacionats amb el P. Bonaventura Ubach, vegeu Vidal, 2021: 43-49.

⁹ Vegeu Cervera, 2017.

¹⁰ Per aprofundir en la gènesi de la Bíblia de Montserrat, vegeu Vidal, 2021: 17-27; Díaz i Carbonell, 2012: 109-121.

¹¹ Per saber-ne més sobre els volums de la Bíblia Il·lustrada vegeu, Díaz i Carbonell, 1994.

projecte no tindria sentit dins el context actual. La Il·lustració de la Bíblia respon a una voluntat del moment i a un context molt concret.

Per a la realització dels volums d'il·lustració, el P. Ubach viatjà per l'Orient bíblic, adquirint tot tipus de materials i realitzant fotografies per arreu¹². Tal com hem apuntat anteriorment, aquests objectes portats al Monestir al llarg de les seves estades van configurar el primer museu a Montserrat, primerament, com una petita mostra. Al cap dels anys, però, els objectes cada vegada eren més nombrosos fins a conformar una de les col·leccions més importants de tot l'estat.

2.2. El Museu Bíblic

Ja hem comentat que el Museu Bíblic de Montserrat va ser fundat l'abril de 1911, amb els objectes que portà el monjo benedictí del seu primer viatge a terres bíbliques (1906-1910). En un primer moment, "el conjunt no era d'un valor considerable, però tenia el seu interès" (Díaz i Carbonell, 2012: 71). Al voltant de la sala on s'exposava tot, s'hi trobava, a primera vista, les peces més cridaneres, com ara animals dissecats o maquetes i mapes. En vitrines, les petites col·leccions de ceràmica o fauna menor.

Serà a partir del retorn a Montserrat després del viatge per les terres de l'Iraq, que el Museu Bíblic prengué una importància notòria. L'arribada de catorze caixes plenes d'objectes complia amb escriu l'objectiu del viatge que era el de poder dedicar una sala a Assíria i Babilònia. Així mateix, per tornar a Montserrat hagué de passar per El-Caire, on agafaria el vaixell fins a Marsella i d'allà a Montserrat. A la capital egípcia, aprofità per visitar el Museu Egipci on pogué adquirir peces importants d'acord amb el director d'aquest museu (Ubach, 2009: 181). L'ampliació del Museu Bíblic de Montserrat, doncs, es feu evident.

Fig.1 Sala de l'antic Museu Bíblic de Montserrat. 1925.
Arxiu fotogràfic de l'Abadia de Montserrat

¹² Per saber-ne més sobre el fons fotogràfic del monjo montserratí i la seva recent digitalització, vegeu Canyameres, 2020; Donoso Matthews, 2012.

La llarga estada del P. Ubach fora de Montserrat (1925-1951) no va fer que el Museu quedés oblidat, ja que seguí adquirint objectes (Tragan, 2008: 20). En retornar al Monestir de forma definitiva, dedicà part del seu temps a la catalogació i estudi de les peces exposades.

Tres anys després de la seva mort, el 1963, naixeria el Museu de Montserrat, la gènesi del museu actual, situat a l'actual Centre de Coordinació Pastoral. Així doncs, s'hi exposaren, a més a més de les peces arqueològiques, pintures del Renaixement i del Barroc que antany vestien les estances interiors del monestir.

El gran canvi, però arribà l'any 1982, amb la incorporació d'una gran quantitat d'obres pictòriques del segle XIX i XX procedents de la donació de Josep Sala i Ardiz, així com també obres de la col·lecció de Xavier Busquets, algunes d'elles procedents d'Egipte i Mesopotàmia¹³. El Museu de Montserrat es convertí en seu d'una de les col·leccions d'art modern català més important de tot el territori. El Museu Bíblic deixaria d'existir com a tal per convertir-se en una secció més del Museu de Montserrat, de caire arqueològic.

Malgrat l'ampliació de tot l'espai museístic l'any 2004 gràcies al sanejament de les places, tal com hem apuntat a la introducció d'aquest treball, la col·lecció portada a Montserrat pel P. Ubach quedà al marge davant la gran quantitat d'obres pictòriques i escultòriques que arribaven a Montserrat.

No va ser fins l'any 2011, amb motiu del centenari de la fundació del Museu Bíblic, que s'habilità un espai dins el mateix Museu on mostrar la voluntat original d'aquella primer exposició. Es tracta d'un recinte museïtzat, molt diferent a la resta del Museu, cobert amb volta de rajola catalana en forma de cul de forn (Laplana, 2011: 14), on sols s'hi pot accedir mitjançant una visita guiada concertada previ avís.

Així doncs, les col·leccions del P. Ubach estan dividides en les que es troben exposades a les vitrines del Museu de Montserrat, dins la secció anomenada *Arqueologia de l'Orient Bíblic*, i les que queden dins l'espai anomenat Sant Millán o, dit d'una altra manera, Museu de l'Orient Bíblic (Fig.2). Dels quatre grans àmbits en que es divideixen les peces arqueològiques del Museu (i Sant Millán), això és, Egipte, Mesopotàmia, Xipre i l'Antiga Palestina, se n'han realitzat catàlegs generals que ajuden a entendre el context i fan una aproximació acurada i divulgativa sobre cada una d'aquestes societats¹⁴.

La monumental tasca de catalogació i la realització de diferents inventaris per situar cada una de les peces encara és vigent als nostres dies. El fet que moltes de les peces encara no hagin estat estudiades ni catalogades de manera adient i específica, fa que, a vegades, es perdi la coherència amb el total de la col·lecció. La metodologia específica del P. Ubach, en la que deixà per escrit nombrosos dietaris dels seus viatges i la relació de tots els materials que comprava, han permès reconstruir i resseguir els passos del monjo montserratí així com també la manera com va adquirir la majoria de peces.

Malauradament, la menció de la compra dels segells sassànides no està tipificada com a específica, per la qual cosa no sabem del cert com van arribar a les seves mans. Així com d'algunes peces en guardà les factures dels diferents antiquaris on apareixien detallats tots els objectes (Uriach, 2016: 18-20), d'altres sols quedava anotat l'objecte i el preu en els seus quaderns, segurament al no tractar-se de botigues especialitzades en la venda d'antiguitats.

---

¹³ Vegeu, Fontbona, 2007.

¹⁴ Per la col·lecció egípcia, vegeu Uriach i Vivó, 2008. Per la col·lecció mesopotàmica, vegeu Márquez Rowe, 2010. Per la secció xipriota, vegeu Uriach, 2016. El catàleg de l'Antiga Palestina resta pendent de publicació. Altres catàlegs han estat publicats, com ara el del fons numismàtic del P. Ubach: Anguera i Bosqué, 2015.

Fig.2 Espai Sant Millán, actual seu del Museu de l'Orient Bíblic. 2014.
Fotografia de Javier Uriach i Torelló

Si ens fixem en el seu dietari del viatge a l'Iraq, trobem que:

12 Gener, 1923: Adquireixo un estoc considerable de tauletes, pesos, cameus¹⁵ i altres objectes arqueològics per 23 esterlines.

31 Gener, 1923: Avui, després de molt regatejar, he pogut adquirir [...] un segell, dos cameus i algunes tauletes i claus cuneïformes per 1 esterlina i 14 xílings.

3 a 21 de Febrer, 1923: Tres cilindres i un anell¹⁶.

29 Abril, 1923: He pogut adquirir [...] cameus i cilindres de lapislàtzuli.

30 Abril, 1923: Pregunto si han tingut ocasió de recollir algun objecte antic. [...] prenc [...] cameus.

30 Maig, 1923: Per 7 esterlines adquireixo: [...] cameus, timbres¹⁷...

(Ubach, 2009)

¹⁵ Podria tractar-se de camafeus. És per això que descrivim en aquest apartat totes les compres de "cameus".

¹⁶ Podria tractar-se d'algun dels segells sassànides en forma d'anell.

¹⁷ Podria tractar-se de segells d'estampació.

Així mateix, en un document manuscrit i inèdit que porta per títol: *Despeses pel Museo Bíblic de Montserrat*¹⁸, el qual és una relació de tot allò adquirit pel Museu Bíblic i el preu que en va pagar, es detalla que el 21 d'Octubre de 1925 adquirí segells per valor de 4 esterlines; el 26 d'Octubre de 1927 segells per valor d'1 esterlina; i el 6 de març de 1928 un segell, entre d'altres, per valor de 80 piastres.

Amb tot, no podem saber si, tant els "cameus" o "timbres" mencionats al dietari com els segells del document del paràgraf interior fan referència als objectes de la nostra col·lecció.

Si ens deixem guiar pel document inèdit titulat *Catàleg dels Objectes Exposats en el "Musaeum Biblicum" del Monestir de Montserrat*, situat a l'arxiu del Monestir, on s'exposa una relació de tots els objectes que es trobaven a les sales del Museu de llavors, ens diu:

Núm. 25: Col·leccioneta de 12 segells de pedra preciosa.

Núm. 26: Una altra col·lecció de 13 segells també de pedra, més o menys preciosa.

Núm. 27: Altra col·lecció de 21 camofeus [sic] de pedres precioses.

Els objectes d'aquestes tres col·leccionetes tenen diverses provinences, i han sigut adquirits de des l'octubre de 1922 fins al maig de 1923. Procedència Mesopotàmia. (Ubach, 1927: 30¹⁹)

Deixant de banda el tracte minoritari d'aquestes peces, i malgrat no tenir cap constància de la compra d'aquests objectes en el seu dietari, els segells podrien haver estat adquirits al llarg de la seva estada a Iraq durant els anys 1922-1923.

---

¹⁸ Arxiu de Sant Millán del Museu de Montserrat, C1/9.

¹⁹ No sabem la data exacte de realització d'aquest document. Suposem que és de 1927 ja que hi apareixen objectes adquirits aquest mateix any, segons la relació de *Despeses pel Museo Bíblic de Montserrat*.

3. ELS SEGELLS SASSÀNIDES DEL MUSEU DE MONTSERRAT

3.1. Consideracions generals

Per tal de tenir una idea general sobre la cultura sassànida, hem cregut convenient donar unes petites pinzellades abans d'endinsar-nos en la relació de peces de la col·lecció de Montserrat.

La dinastia sassànida fou l'últim imperi abans de la conquesta musulmana de tot el territori del Pròxim Orient. Fundat per Ardaixir I, el nom del qual fa honor al seu avi Sassan, l'imperi sassànida dominà l'actual Iran, Iraq, Azerbaidjan, Armènia, Síria, Afganistan, Aràbia Saudita així com altres parts d'Àsia central entre els anys 224 i 651 (Fig.3).

Comptaven amb una forta administració central basada en el reclutament de tropes i el cobrament d'impostos dels reis i nobles vassalls, establert en base a la riquesa i demografia de les diferents províncies que formaven l'imperi (Soto, 2010: 325).

Respecte al període anterior, es realitzaren nombroses millores que afavoriren el desenvolupament de la societat sassànida, com ara la introducció d'una nova moneda i el sanejament de l'economia, grans obres d'irrigació que augmentaren la superfície cultivable o el control hegemònic de la Ruta de la Seda per Àsia Central que elevà amb escreix els ingressos de l'estat (Soto, 2010: 327).

Les constants disputes amb l'Imperi Romà feien que les fronteres occidentals canviessin la configuració territorial de l'imperi sassànida. Armènia fou un dels territoris més disputats a l'actuar com a frontera natural pels dos imperis. Tant les campanyes d'Ardaixir I, com les del seu fill Sapor I van posar contra les cordes Roma en nombroses ocasions. Tant és així que alguns historiadors, com Peter Heather, afirmen que el gran imperi sassànida d'Ardaixir i les victòries militars del seu fill provocaren les grans transformacions econòmiques, socials i militars de l'Imperi Romà. Les reformes de Galiè, Aurelià i Dioclecià foren mesures urgents per fer front als sassànides (Heather, 2006: 88-89).

El zoroastrisme esdevingué la religió oficial de l'imperi. En tots els aspectes de la societat sassànida, ja sigui a nivell cultural, ideològic o religiós, era indispensable fomentar la seva idea d'imperi mitjançant la legitimitat religiosa. En altres paraules, vincularen el seu poder imperial a "la seva condició d'adoradors d'Ahura Mazda i defensors de la seva fe, el zoroastrisme" (Soto, 2010: 298).

Durant l'època sassànida, l'art i la cultura experimentaren una renaixença generalitzada. L'arquitectura sovint prengué caires monumentals, com la construcció dels palaus de Ctesifont o Firuzabad i els treballs en metall i els gravats de gemmes esdevingueren altament sofisticats. A més a més, l'educació estigué motivada i afavorida per l'estat, on moltes de les obres d'arreu foren traduïdes al pahlavi, la llengua oficial sassànida (Brittanica, 2020).

L'imperi sassànida finalitzà a causa d'un seguit de factors externs i interns que debilitaren les estructures de l'estat. Heracli (610-641), l'emperador romà d'Orient, llençà una forta ofensiva contra el territori sassànida, quan aquest estava greument debilitat a causa de les desavinences entre l'emperador sassànida Cosroes II (590-628) i els seus generals, durant la qual Cosroes II perdé la vida. Com a conseqüència de la seva mort, es produí una guerra civil que deixà el territori amb nombrosos canvis de govern que desestabilitzaren encara més el territori. La desorganització i el caos persa fou aprofitat pels exèrcits àrabs, que trobaren un imperi sassànida i un exèrcit romà exhaust, per afavorir l'expansió de l'Islam. Ràpidament, els musulmans conqueriren gran part del territori, que quedà annexionat al califat dels Omeies.

La data de finalització del període sassànida s'estableix l'any 651, quan morí l'últim emperador, Yezdegerd III (632-651), després de fugir per tot el territori al llarg de quinze anys.

Fig. 3. Imperi Sassànida en temps de Sapor I (240-270)
Encyclopædia Britannica

3.2. La col·lecció

El conjunt de segells d'estampar del Museu de Montserrat està format per un total de 47 peces, organitzades segons tres blocs ben diferenciats dins la vitrina.

Un primer grup el conformen els segells pertanyents a les èpoques més antigues, és a dir, als períodes del Calcolític i Jemdet-Nasr (c. 3200-3000 a.n.e). Els segells d'estampar corresponents a aquest primer període del Calcolític solen ser d'esteatita o marbre, gravats, en forma d'anell o botó. Iconogràficament, presenten majoritàriament decoracions geomètriques de dibuix molt simple i lineal. A mesura, però, que vagin avançant els segles, nous materials com la serpentina, l'obsidiana o la cornalina entraran en escena, així com també les formes còniques i piramidals (Homès-Fredericq, 1970). Apareixen motius de caire naturalista, amb animals i plantes, i també, de forma molt esquemàtica, figures humanes en escenes de caça o agrupades amb altres figures (Amiet, 1980: 45-46).

Un segon grup és el format pels segells d'estampar d'èpoques una mica més tardanes, com són el període Neo-Assiri (c. 900-612 a.n.e.) i el Neo-Babiloni (612-539 a.n.e.), consistent en el període d'hegemonia assíria sobre Mesopotàmia i el també conegut com a període caldeu, dinastia la qual no sols dominà el Creixent Fèrtil sinó gran part del Pròxim Orient (Márquez Rowe, 2015: 38-39). Al llarg d'aquesta època, el material més utilitzat és la serpentina, però també abunden els segells fets a partir d'esteatita, marbre, calcedònia o àgata entre d'altres (Riera, 1985: 235). Un fet a destacar sobre

aquest període és que l'ús dels segells d'estampar durant el segle VII a.n.e. es veurà molt reduït en favor del segell cilíndric, mentre que a la fi del període Neo-babiloni, el segell d'estampar tornarà a ser d'ús comú (Eisen, 1940: 20). Iconogràficament parlant, les escenes de lluita, monstres, animals, carros, així com també l'aparició d'un arbre sagrat o escenes mitològiques seran les més abundants en els segells d'aquesta època (Riera, 1985: 286).

Finalment, el tercer i últim grup és el format pels segells i gemmes d'època greco-romana i sassànida (224-651). Es tracta d'una època en la qual la funció tradicional del segell pateix una modificació substancial. El segell ja no perseguirà l'objectiu d'ésser un element que comporti propietat (una firma), sinó que adquirirà una dimensió vinculada al prestigi i al guarniment. Moltes de les peces passaran a tenir, més aviat doncs, un caràcter ornamental, més que no pas funcional. Les gemmes greco-romanes variaren també en la seva manera de ser portades. Anteriorment, els segells es transportaven lligats al coll o als canells, mentre que els d'aquesta època, si més no la majoria, passaren a formar part integrant d'un anell. Ja en època sassànida, trobem altra vegada ambdues modalitats. Els materials més utilitzats són pedres semiprecioses com ara cornalina, calcedònia, àgata, jaspí, ònix, sarda o lapislàtzuli i jadeïta (Ritter, 2017: 281). La iconografia d'aquest període consisteix, majoritàriament, en retrats masculins, animals i criatures mitològiques (Ritter, 2017: 284).

3.2.1. Metodologia

Cada segell està presentat de la mateixa forma, per tal que el conjunt del catàleg i de la col·lecció tingui un sol estil i, per tant, coherència.

Al tractar-se d'una col·lecció pertanyent al Museu de Montserrat, s'ha adoptat el model de fitxa que el departament de conservació utilitza a l'hora d'inventariar cada una de les peces existents. En aquest catàleg, però, s'ha adaptat el model perquè tingui una sola pàgina, sense perdre informació rellevant respecte el model anterior. Cada segell té una fitxa específica que tracta de:

- Número de registre: A la part superior dreta de cada fitxa es mostra el número d'inventari de cada una de les peces. Totes elles comencen per la numeració 750, corresponent al grup de segells mesopotàmics²⁰. En aquest catàleg, els segells són presentats per ordre ascendent.
- Títol/Nom de l'objecte: Nomenclatura general de la peça representada.
- Període/Cultura: Referència al període o la cultura en el qual s'inscriu el segell. En el nostre cas, sempre serà sassànida.
- Datació: Per tal de realitzar la datació dels diferents segells, hem seguit les directrius proposades per Bivar (1969), basant-se en la forma de la peça²¹. Així doncs:
  - o Gemmes de formes diferents: segles III i IV.
  - o El·lipses decorades: segles IV i V.

---

²⁰ Tots els segells mesopotàmics del Museu de Montserrat (els cilíndrics i els d'estampar) comencen per "750". No obstant, aquest número està reservat a les reproduccions, mentre que els segells haurien de portar el "730", segons el Pla de Catalogació del Museu (Bellet et al., 1941: 15).

²¹ L'autor proposa una altra via per a la correcta datació dels segells: mitjançant la identificació de les inscripcions en aquests. Malauradament, la col·lecció del Museu de Montserrat no compta amb cap segell inscrit, per la qual cosa ens hem basat en la forma per realitzar la datació.

- El·lipses sense decorar: segles IV i V.
- Cupulars: segles V i VI.
- Lloc de procedència: Es creu que totes les peces han arribat a les vitrines del Museu gràcies a l'adquisició d'aquestes mitjançant antiquaris, marxants o persones interessades en la venda d'objectes antics, fet que fa que la procedència original de cada una de les peces sigui desconeguda. És per això que aquest camp es mantindrà en blanc.
- Dimensions: Tan sols hem cregut convenient indicar dues mesures. Per una part l'alçada, calculada amb la part plana del segell boca avall. Per altra, el diàmetre del segell. En aquells casos en els que no sigui esfèric, anotarem el diàmetre curt i el llarg. Totes les dimensions seran indicades en centímetres.
- Pes: Indicad en grams.
- Material: Matèria amb què ha estat realitzat el segell. Per una categorització més completa veure l'apartat *Material* (p. 19).
- Ubicació actual: informació donada per a poder-la identificar de manera física dins les vitrines del Museu.
- Descripció: Aquesta vindrà donada per un recull de la informació que hem dit abans i per la descripció del motiu el segell. S'afegirà un interrogant quan el motiu no sigui clar. Al final de la descripció s'hi adjuntaran tres fotografies. A l'esquerra, la visió frontal del segell. Al centre, la visió lateral²². A la dreta, l'empremta en argila blanca. Per una categorització més completa, veure l'apartat *Forma* (p.20) en quant a l'estil dels segells, i *Motius* (p.22) per una acurada interpretació de la iconografia.
- Estat de conservació: Definirem tres tipologies d'estats.
  - Bo: quan l'estat del segell sigui acceptable i permeti identificar el motiu d'aquest.
  - Gastat: quan l'estat no sigui adequat, però tot i així el motiu sigui identificable.
  - Dolent: quan l'estat no sigui adequat i això no ens permeti la seva identificació exacta.
- Bibliografia i Paral·lels: En aquest apartat s'inclouran aquelles obres on apareguin o es citin les peces en qüestió. Així mateix, s'inclouran obres on hi figurin peces amb força similitud amb les tractades aquí, sobretot per l'apartat iconogràfic.

El llistat anterior ens ha permès identificar què hi trobarem a cada ítem de cada fitxa. Alguns d'ells, però, necessiten d'una descripció molt més detallada i ampliada, ja que, depenent del què hi trobem, ens permetran situar i catalogar més concretament cada una de les peces analitzades. Així doncs, analitzarem el material, la forma i els motius gravats (ambdós inserits dins l'ítem de *descripció*) que ens ajudaran a extraure informació addicional.

---

²² En el cas de les gemmes es prescindirà de la fotografia amb la visió lateral.

3.2.2. Material

Els segells sassànides apareixen realitzats en moltes varietats de materials i colors diferents, predominantment, en quars (Ritter, 2017: 281). Altres materials no tan comuns serien silicats, carbonats, composts de ferro i, finalment, materials artificials com el bronze o el vidre (Brunner, 1978: 47-48).

Les peces realitzades amb quars, però, presenten una varietat cromàtica molt ampla degut a les diferents variacions en la seva composició microcristal·lina. D'aquesta manera, podem trobar varietats de cornalina (p.e. 750.128), calcedònia (p.ex. 750.148), àgata (750.145) o jaspi (p.ex. 750.141).

Els segells realitzats a partir de silicats, com són els granats, el lapislàtzuli, la jadeïta o la serpentina són menys comuns. Pel que fa a la nostra col·lecció, tan sols hi ha una peça feta a partir d'aquesta tipologia de mineral (750.109). Així mateix, no hi ha representació de peces realitzades a partir de carbonats, com ara la calcita o el marbre, o materials artificials com el bronze o el vidre.

Per altra banda, però, sí que trobem algunes representacions de segells realitzats a partir de composts de ferro, com l'hematites (p.ex. 750.139).

El gran ventall de materials utilitzats eren extrets del mateix territori de l'Imperi Sassànida. L'altiplà iranià ofería una gran quantitat de varietats microcristal·lines de quars, hematites i lapislàtzuli (Ritter, 2017: 281). A més a més, molts materials eren importats a través de les grans rutes comercial d'Àràbia i la Ruta de la Seda.

En comparació amb els segells de períodes anteriors, podem notar diferències evidents en els colors utilitzats durant el període sassànida. Mentre que els segells babilonis i perses, així com també els segells d'època grega, eren realitzats, majoritàriament, per calcedònia blanca, blava o rosada (Ritter, 2017: 282), la cornalina, el jaspi o l'àgata i, per tant, colors vermellosos i marrons, dominen en l'escena sassànida. Per tenir una idea, i tal com descriu Ritter (2012: 101), "85% of the Sasanian seals in Paris, 80% of those in London and at least 70% of those in New York consist of cornelian, agate, chalcedony and jasper".

Amb tot, és possible establir una connexió entre el material i la forma dels segells. Així doncs, podem trobar segells de cornalina de totes les formes i estils, mentre que l'àgata o el jaspi estaven destinats, més aviat, a formes el·lipsoides i hemisfèriques. L'hematites, per la seva banda, s'utilitzava gairebé de forma exclusiva en pedres hemisfèriques (Ritter, 2017: 282).

A continuació detallem i classifiquem els segells en funció del seu material²³. Com hem apuntat als primers paràgrafs d'aquesta secció, la col·lecció de segells sassànides del Museu de Montserrat no compta amb exemplars realitzats a partir de carbonats o materials artificials. És per això que sols hi ha tres subgrups: el dels derivats del quars, els dels silicats amb una sola peça i els realitzats a partir de components de ferro.

---

²³ Per la realització d'aquesta classificació s'ha seguit el model de Brunner (1978), utilitzat per l'organització de les peces del Metropolitan Museum of Art de Nova York (MET).

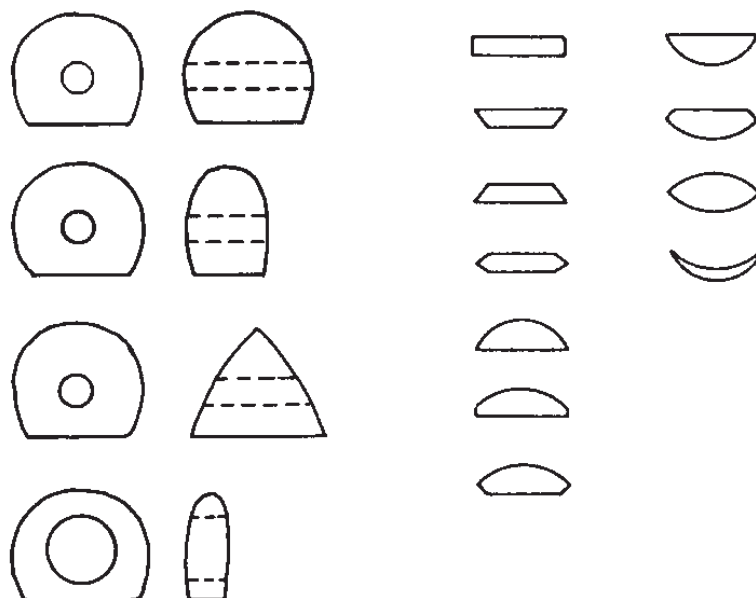
Grup	Varietat		Núm. de peces	Núm. de registre
QUARS	Calcedònia	Translúcida	2	750.135 / 750.137
		Ataronjada	2	750.148 / 750.149
		Blanca	1	750.146
	Cornalina		11	750.116 / 750.117 / 750.120 750.125 / 750.126 / 750.128 750.130 / 750.131 / 750.132 750.134 / 750.143
	Jaspi		1	750.141
	Àgata		1	750.145
SILICATS	Serpentina		1	750.109
COMPONENTS DE FERRO	Hematites		3	750.139 / 750.142 / 750.147

Taula 1. Taula resum dels objectes classificats segons material

3.2.3. Forma

Des del IV fins al I mil·lenni a.n.e., el segell cilíndric dominà l'escena glíptica a Mesopotàmia. A partir del període Neo-Assiri, l'ús dels segells d'estampar, especialment els de forma cònica i piramidal, es va estendre ràpidament (Ritter, 2012: 101). Durant el període hel·lenístic, però, els segells cilíndrics i els d'estampar deixaren pas a un nou estil: l'anell de metall. Ja en època sassànida, els anells metàl·lics desaparegueren i es restablí l'ús dels segells d'estampar.

Els segells sassànides tenen reminiscències dels segells cònics i piramidals mesopotàmics del I mil·lenni a.n.e.. Tot i així, tenen un disseny molt característic d'aquest període, presentat a continuació.

Fig. 4. Formes dels segells d'estampar i gemmes sassànides
(Dibuix de S. Grabowski) (Ritter, 2012: 102)

Pel que fa a la col·lecció del Museu de Montserrat, tots els segells sassànides segueixen els estils presentats a la Fig.4. Podem veure dues formes molt diferenciades:

- Els segells d'estampar en forma d'anell: es tracta d'una sola peça de forma esfèrica la qual presenta una cara plana en la que hi apareix el motiu gravat. Té un orifici hemisfèric al bell mig de la peça, transversal. El forat presenta diàmetres variants. Determinem tres subcategories diferents:

- Forma el·líptica sense decorar (p.ex. 750.134)
- Forma el·líptica decorada (p.ex. 750.147)
- Forma cupular (p.ex. 750.141)

- Les gemmes: originàriament, eren segells que requerien una segona peça on hi anaven inserits. La majoria d'elles són de forma el·líptica però poden trobar-se altres casos com ara circulars, o en forma de calota, és a dir, circular per un extrem i recta per l'altre. Dins les gemmes, determinem quatre categories diferents:

- Forma el·líptica, plana, amb bisell tancat (p.ex. 750.126)
- Forma el·líptica, convexa (p.ex. 750.131)
- Forma el·líptica, còncava (p.ex. 750.120)
- Forma circular, còncava (p.ex. 750.130)

A continuació trobareu la classificació dels diferents segells de la col·lecció ordenats per tipus de forma i estil.

Forma	Subcategoria	Núm. de peces	Núm. de registre
ANELL	El·líptic sense decorar	2	750.134 / 750.146
	El·líptic decorat	2	750.143 / 750.147
	Cupular	9	750.109 / 750.135 / 750.137 750.139 / 750.141 / 750.142 750.145 / 750.148 / 750.149
GEMMA	El·líptica plana, amb bisell tancat	1	750.126
	El·líptica, convexa	2	750.117 / 750.131
	El·líptica, còncava	5	750.116 / 750.120 / 750.125 750.128 / 750.132
	Circular, còncava	1	750.130

Taula 2. Taula resum dels objectes classificats segons forma

3.2.4. Motius

La iconografia dels segells ha depès sempre del context polític, social i religiós del moment (Ritter, 2012: 109). Les imatges gravades permeten extraure i tenir una idea de les creences de la societat del període a analitzar, ja que no quedaven limitades a simples elements decoratius. Les diferents imatges plasmades en els segells, així com també la disposició dels diferents elements del món tal com era percebut, ens permeten entreveure quin era el pensament de la societat sassànida.

La imatgeria sassànida és molt diversa, però tal i com hem apuntat amb anterioritat, consta majoritàriament de figures humanes i animals. L'homogeneïtat de la iconografia sassànida és sorprenent, tenint en compte que es tractava d'un imperi molt divers en

termes ètnics i religiosos (Ritter, 2012: 109). Podem assumir que molt segells tenien una funció màgica, ja que els elements representats són vastament coneguts pel seu poder màgic i apotropaic (Ritter, 2017: 284).

Per tal de realitzar una identificació adient dels motius gravats en els segells, hem seguit la classificació efectuada per Brunner (1978). Per tal que aquesta classificació tingui coherència amb la col·lecció estudiada, s'han omès aquelles categories de les quals la col·lecció del Museu de Montserrat no té representació. A continuació se'n detallen els diferents grups:

- **Figures humanes:** la figura humana es troba representada de diferents maneres en la glíptica sassànida (Brunner, 1978: 51-66).
  - o Figura masculina: la figura masculina de cos sencer és poc usual i està relacionada amb personatges importants.
  - o Bust masculí perfilat: una de les representacions més comunes.

750.125

750.134

- **Figures mítiques** (Brunner, 1978: 66-77):
  - o Lamassu (o Gopatshah): toro alat amb el cap humà. El cap sovint du barba i una corona o barret baix.

750.139

- **Animals** (Brunner, 1978: 77-115):
  - o Quadrúpedes
    - Toro: la gran abundància de representacions del toro és indicativa de la importància d'aquest animal en l'economia, mitologia i religió sassànida (i mesopotàmica en general).

750.120

- Moltó: el significat del moltó té a veure amb el benestar econòmic i la reialesa.

750.130

- Cérvol: es tracta d'un animal vinculat amb la reialesa, representat sempre de forma natural, mai alat. D'aquesta manera, es dona més importància a l'animal en sí i no pas al seu sentit mític.

750.142

- Antílop: té un significat molt similar al del moltó. Sovint, és molt difícil diferenciar-lo del moltó o la cabra.

750.143

- Lleó: presenta connotacions relacionades amb els reis i herois.

750.137

- Aus

- Àguila: en la tradició irànica, l'àguila té connotacions reials. Així mateix, dels ossos i les plomes se'n fan amulets, per la qual cosa esdevé un animal poderós en l'imaginari del moment.

750.126

- Paó: animal apreciat per la seva bellesa i pel bon gust de la seva carn.

750.116

- Tórtora: possiblement tingui connotacions sexuals. També té relació en l'àmbit dels auspicis.

750.135

- Altres
  - Escorpí: està associat amb la bona fortuna.

750.132

- Combinacions d'animals
  - Dos lleons: era comú ajuntar dos animals, també encara que no fossin de la mateixa espècie.

750.109

- **Elements vegetals** (Brunner, 1978: 115-119)

- Plantes: representen la prosperitat de la vida material. També elements rituals molt importants.

750.147

- **Símbols** (Brunner, 1978: 121-129)

- Mà: sovint expressada amb el dit gros i l'índex gairebé tocant-se. Símbol que expressa salutació i benvinguda.

750.149

Motiu	Subcategoria		Núm. de peces	Núm. de registre
FIGURES HUMANES	Figura masculina		2	750.117 / 750.125
	Bust masculí perfilat		2	750.134 / 750.141
FIGURES MÍTIQUES	Lamassu		1	750.139
ANIMALS	Quadrúpedes	Toro	2	750.120 / 750.145
		Moltó	2	750.128 / 750.130
		Cérvol	1	750.142
		Antílop	1	750.143
		Lleó	1	750.137
	Aus	Àguila	3	750.126 / 750.146 / 750.148
		Paó	1	750.116
		Tórtora	2	750.131 / 750.135
	Altres	Escorpí	1	750.132
	Combinacions		1	750.109
ELEMENTS VEGETALS	Plantes		1	750.147
SÍMBOLS	Mà		1	750.149

Taula 3. Taula resum dels objectes classificats segons motiu

4. CATÀLEG

A continuació trobareu cada un dels segells sassànides del Museu de Montserrat amb les seves fitxes descriptives corresponents:

Núm. de registre

750.109

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,6	3,76	Serpentina.
Diàmetre	1,3x1,6		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció

Segell d'estampar en forma d'anell de serpentina; cupular; perforat amb orifici de suspensió.

Motiu: Criatura amb dos caps? (aparentment lleons) a banda i banda, un dels quals invertit.

Estat de conservació

Gastat. Gairebé no es percep el motiu del segell.

Bibliografia i Paral·lels

Inèdit.

Paral·lel: Bivar, 1969: 109, Pl. 26.

Núm. de registre

750.116

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,4	0,94	Cornalina.
Diàmetre	9,5x1,1		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina fosca; el·líptic, còncau.</p> <p>Motiu: Paó? mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Dolent. Gastat. Presenta fragmentació a la part inferior dreta.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 99, Pl. 21

Núm. de registre

750.117

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,4	0.58	Cornalina.
Diàmetre	1x1,2		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina; el·líptic convex.</p> <p>Motiu: Figura masculina a la dreta (esquerra quan queda imprès). Subjecta un ocell? amb la seva mà dreta. Va vestit amb una faldilla curta, subjectada a la cintura amb un cordó/cinturó.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Bo. Presenta una petita fragmentació a la part superior dreta.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 56, pl.6 (variant a esquerra)

Núm. de registre

750.120

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,3	0,32	Cornalina.
Diàmetre	0,8x0,9		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina, el·líptic còncau.</p> <p>Motiu: Toro alat mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Bo.

Bibliografia i Paral·lels
<p>Inèdit.</p> <p>Paral·lel: Callieri, 1997: 64, núm. 2.21, pl.5. / Delaporte, 1923: Pl. 92, 38.</p>

Núm. de registre

750.125

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,4	0,90	Cornalina.
Diàmetre	0,8x1		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina fosca; el·líptic còncau.</p> <p>Motiu: Figura masculina a l'esquerra (dreta quan queda imprès). Porta gorra i va vestida amb una túnica amb plecs. Amb les mans sosté una branca.</p>

Estat de conservació
Bo. Petita fragmentació a la part inferior.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 56, pl.6 / Delaporte, 1923: Pl. 111, 15.

Núm. de registre

750.126

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,3	0,68	Cornalina.
Diàmetre	0,9x1,3		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina; el·líptic pla, amb bisell tancat.</p> <p>Motiu: Àguila en posició bípeda, de front, mirant a esquerra (dreta quan queda imprès). Amb les ales desplegades.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Bo. La part superior presenta zones escapçades.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: HG 11, Pl. 23.

Núm. de registre

750.128

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
S. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,3	0,32	Cornalina.
Diàmetre	1x0,7		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina, el·líptic còncau.</p> <p>Motiu: Moltó a l'esquerra (dreta quan queda imprès). Davant d'ell una planta. Al llom, una lluna creixent.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Bo. Presenta fragmentació a la part dreta.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 89. Pl.16. / Delaporte, 1923: Pl. 109, 24.

Núm. de registre

750.130

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,3	1,40	Cornalina.
Diàmetre	1,4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina fosca; circular còncav.</p> <p>Motiu: Moltó mirant a esquerra (dreta quan queda imprès); du una diadema al voltant del coll la qual li sobresurten les puntes. Al voltant decoració incisa.</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-around;">   </div>

Estat de conservació
Bo. Presenta fragmentació a la part dreta i degradació a la inferior.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: EQ1, Pl.16 / Delaporte, 1923: Pl. 109, 21.

Núm. de registre

750.131

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,3	0,52	Cornalina.
Diàmetre	1x1,2		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina; el·líptic convex.</p> <p>Motiu: Tórtora mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Dolent. Presenta fragmentació a la part esquerra i petit desgast a la part inferior.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 100, Pl. 22.

Núm. de registre

750.132

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. III-IV	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,2	0,24	Cornalina.
Diàmetre	0,8x1		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar (gemma) de cornalina; el·líptic còncau.</p> <p>Motiu: Escorpí.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Gastat. Presenta fragmentació a la part superior esquerra. El motiu és molt subtil.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 105, Pl. 24. / Delaporte, 1923: Pl.108, 32.

Núm. de registre

750.134

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. IV-V	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,5	3,30	Cornalina.
Diàmetre	0,9x1,3		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de cornalina, el·líptic no decorat. Perforat amb orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Bust masculí mirant a l'esquerra (dreta quan queda imprès).</p>

Estat de conservació
Bo.

Bibliografia i Paral·lels
<p>Inèdit.</p> <p>Paral·lel: Stein, 1921: 125, pl.5 / Delaporte, 1923: Pl. 111, 36.</p>

Núm. de registre

750.135

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,3	3,58	Calcedònia.
Diàmetre	1,2x1,3		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de calcedònia clara; cupular. Perforat amb orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Tórtora mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p>

Estat de conservació
Bo. La vora inferior del segell està desgastada.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 100, pl.22 / Delaporte, 1923: Pl. 108, 38.

Núm. de registre

750.137

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,2	2,48	Calcedònia.
Diàmetre	0,9x1,2		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de calcedònia blanca; cupular; perforat amb forat de suspensió.</p> <p>Motiu: Lleó mirant a esquerra (dreta quan queda imprès), inserit en una circumferència. Al voltant, decoració incisa.</p>

Estat de conservació
Bo. Motiu una mica desgastat.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 79, Pl. 12. / Delaporte, 1923: Pl. 110, 26.

Núm. de registre

750.139

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	0,9	4,76	Hematites.
Diàmetre	1,4x1,4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell d'hematites; cupular; perforat amb forat de suspensió.</p> <p>Motiu: Toro alat amb cap humà (Lamassu o Gopatshah), mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p>

Estat de conservació
Gastat. La part del segell presenta parts escapçades i desgastades.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Osten, 1931: fig. 61.

Núm. de registre

750.141

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1	3,04	Jaspi.
Diàmetre	1,4x1x4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de jaspi, cupular. Perforat amb petit orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Bust masculí a l'esquerra (dreta quan queda imprès), amb una tiara semiesfèrica sobre el cabell recollit en un monyo. Sobre el pit, un ample pectoral. La vora del segell està decorada amb petits el·lipses.</p>

Estat de conservació
Gastat. Presenta restes de fang, segurament d'estampacions contemporànies.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: AC22, pl.2. / Delaporte, 1923: Pl. 111, 45 (variant amb inscripció)

Núm. de registre

750.142

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,2	5,8	Hematites.
Diàmetre	1,2x1,6		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell d'hematites, cupular. Perforat amb orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Cèrvol? mirant a esquerra (dreta quan queda imprès).</p>

Estat de conservació
Gastat. El seu estat dificulta la identificació exacta del motiu.

Bibliografia i Paral·lels
Dibuix fet a partir de la peça a: Ubach, 1929: 266.
Paral·lel: Bivar, 1969, Pl. 12, EC.

Núm. de registre

750.143

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. IV-V	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,5	3,68	Cornalina.
Diàmetre	1x1,2		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de cornalina, el·lipsoide decorat.</p> <p>Motiu: Antílop mirant a l'esquerra (dreta quan queda imprès).</p>

Estat de conservació
Gastat. La part superior dreta del segell presenta parts escapçades.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 94, pl.18; FH 10, Pl.19 / Errington 2017: 25. / Delaporte, 1923: Pl. 109, 33.

Núm. de registre

750.145

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,2	4,82	Àgata.
Diàmetre	1,2x1,4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell d'àgata, cupular. Perforat amb petit orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Toro alat, dempeus mirant a esquerra (dreta quan queda imprès). Al voltant, decoracions el·líptiques.</p>

Estat de conservació
Gastat. El motiu queda força difuminat.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: EM 8 i 10, Pl. 15. / Delaporte, 1923: Pl. 110, 17 / Errington, 2021: 216, fig. 67.27.

Núm. de registre

750.146

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. IV-V	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,6	4,58	Calcedònia.
Diàmetre	1,1x1,4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de calcedònia blanca, no polida; el·lipsoidal sense decoració. Perforat amb petit orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Àguila en posició bípeda, de front, mirant a esquerra (dreta quan queda imprès). Amb les ales desplegades.</p>

Estat de conservació
Dolent. Tota la part inferior frontal del segell està escapçada, fet que sols permet la identificació de la meitat superior del segell. No està polida.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: HG 11, Pl. 23.

Núm. de registre

750.147

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. IV-V	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,5	6,54	Hematites.
Diàmetre	1,1x1,4		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell d'hematites; el·lipsoidal decorada. Perforat amb orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Fulles d'una planta?, una sobre de l'altra.</p>

Estat de conservació
Gastat. La superfície del segell es troba picada i gastada.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 107, pl.25

Núm. de registre

750.148

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,5	7,94	Calcedònia.
Diàmetre	1,5x1,9		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de calcedònia clara; cupular. Perforat amb petit orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Àguila en posició bípeda, de front, mirant a esquerra (dreta quan queda imprès). Amb les ales desplegades.</p>

Estat de conservació
Gastat. La part esquerra del segell es troba fragmentada. La part dreta molt desgastada.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 103, pl.23 / Errington, 2017: 25.

Núm. de registre

750.149

Títol/Nom de l'objecte	Període/Cultura
Segell d'estampar.	Sassànida.
Datació	Lloc de procedència
s. V-VI	

Dimensions (cm)		Pes (g)	Material
Alçada	1,2	2,72	Calcedònia.
Diàmetre	9,5x11,5		
Ubicació actual			
Passadís, Vitrina 8, Grup 3.			

Descripció
<p>Segell d'estampar en forma d'anell de calcedònia, cupular. Perforat amb orifici de suspensió.</p> <p>Motiu: Mà.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;">   </div>

Estat de conservació
Bo. Presenta una petita part escapçada a la part superior.

Bibliografia i Paral·lels
Inèdit.
Paral·lel: Bivar, 1969: 68, pl.9

5. CONCLUSIONS

La realització d'aquest catàleg ha portat a una sèrie de reflexions que s'ha considerat oportú escriure en aquest apartat final, a mode de conclusió.

La col·lecció de segells sassànides no respon, de manera directa, a l'objectiu de l'adquisició de materials bíblics per la il·lustració de les Sagrades Escriptures. Si bé és cert que la glíptica sassànida és testimoni d'un llegat cultural mesopotàmic amb connexions directes amb la història bíblica (la pàtria d'Abraham, el captiveri de Babilònia, etc.), cronològicament parlant potser en queda al marge. D'aquesta manera, tan sols una de les peces apareix en els volums d'il·lustració i és en format de dibuix, en conjunt amb altres segells sota el títol: *Antics segells de Babilònia* (Ubach, 1929: 266). Aquesta poca vinculació amb el relat bíblic, segurament, ha portat aquesta col·lecció a no obtenir un tractament prioritari com han tingut altres grups de peces. Malgrat això, no deixen de ser testimoni material d'una cultura i una societat que visqué en terres bíbliques i, per tant, de manera indirecta ens ajuden a tenir una idea holística sobre el conjunt de pobles i civilitzacions del Pròxim Orient.

Per tal de realitzar aquest estudi, s'han tingut en compte les apreciacions manuscrites sobre aquesta col·lecció que resten al Museu, les quals van ser realitzades, en gran part, pel monjo encarregat de la gestió i conservació de la part arqueològica a la mort del P. Ubach, el P. Guiu Camps. Algunes d'elles han sigut cabdals per obtenir informació sobre la col·lecció. D'altres, però, contenien informació errònia que s'ha hagut de revisar i corregir, com ara qüestions de material, iconografia o números de registre.

El fet que s'hagin trobat divergències amb la informació trobada al Museu de Montserrat, ha escampat l'ombra del dubte sobre els segells d'estampar. En conseqüència, s'han analitzat tots els segells d'estampar del Museu per tal d'estar segurs que l'estudi realitzat compleix amb la seva funció. Durant el procés, s'han descartat dos segells classificats com a sassànides, la iconografia dels quals es troba tan malmesa que ens han sigut impossibles d'identificar i, per tant, de classificar. És per això que, davant del dubte, s'ha procedit a no ésser inclosos en l'estudi. Addicionalment, però, sí que s'han inclòs dins el treball 6 segells que es trobaven classificats dins d'un altre període. Amb tot, l'estudi ha sigut, finalment, de 22 segells d'època sassànida.

Hi ha documents a l'arxiu del Museu que fan referència a alguns segells inventariats que no es troben exposats a les vitrines del Museu. Les lleugeres descripcions que s'hi anomenen fan entreveure que el tipus d'iconografia és molt similar a la dels nostres segells. Malauradament, i després d'una cerca exhaustiva, no s'han pogut trobar aquestes peces que molt probablement haurien pogut acabar incloses dins aquesta mostra.

Pel que fa als paral·lels descrits en les peces, s'ha pres com a referència principal el catàleg en línia de la col·lecció del British Museum. Aquest incorpora un exhaustiu motor de cerca amb nombroses opcions de cerques avançades que ens ha permès precisar la identificació de peces similars, tant iconogràficament com de material o estil, a les del present estudi. Així doncs, també la col·lecció del Louvre ens ha permès establir connexions amb les peces similars a les de Montserrat. Evidentment, hi ha altres institucions que alberguen col·leccions sensacionals de glíptica sassànida, com és el cas del MET de Nova York o el de Berlín. Malauradament, però, no s'han pogut arribar a consultar llurs catàlegs. En ocasions futures, seria una assignatura pendent per ajudar a enriquir encara més el present estudi.

La cerca d'aquests paral·lels a vegades també ha sigut difícil a causa de l'estat en què es troben alguns dels segells de la col·lecció. La identificació de la majoria d'ells s'ha realitzat a partir de les empremtes fetes en argila blanca, que ens han permès identificar certs detalls els quals restaven imperceptibles durant l'anàlisi de l'objecte pròpiament dit. Si bé és cert que els temes iconogràfics de la glíptica sassànida estan limitats, dins d'aquests àmbits s'obren infinitat de possibilitats i combinacions.

La cerca de paral·lels també ha ajudat a identificar alguns dels segells on presentàvem dubtes, gràcies a l'anàlisi del traç en la representació dels motius. Així doncs, per exemple, s'ha distingit un lleó d'un cavall (750.137) a través dels paral·lels i la manera com està representada llur melena.

Per concloure, destacar que l'estudi dels segells sassànides del Museu de Montserrat ha esdevingut un projecte molt enriquidor, tant a nivell personal com a nivell museístic. Realitzar l'anàlisi d'una col·lecció la qual no ha tingut massa impacte en el decurs de la seva vida museística, ha posat de relleu nombroses mancances que, una vegada identificades, serviran per efectuar accions que ajudin, no sols a identificar els objectes i tenir un control sobre ells, sinó també a conservar-los. De fet, la simple catalogació i digitalització ja és un element que ajudarà a la conservació dels materials, al no haver de manipular-los directament, si no és necessari.

Addicionalment, encara que no es tracti d'una col·lecció molt nombrosa, un estudi d'aquestes característiques podrà servir per donar a conèixer un fons fins ara totalment desconegut i donar-li visibilitat, tant per un públic expert que vulgui conèixer més el fons, com per qualsevol persona que vulgui saber d'ell.

Per últim, agrair el suport incondicional del P. Pius-Ramon Tragan, per obrir-me les portes de les col·leccions arqueològiques del Monestir de Montserrat i dipositar confiança plena en la meua tasca. També, al Dr. Ignasi Márquez per la seva confiança, disponibilitat i voluntat. Finalment, agrair la tasca del personal del Museu de Montserrat, que fa el possible perquè el patrimoni arqueològic i artístic del qual són custodis perduri, es visibilitzi i es difongui, a fi que tota la societat el pugui gaudir.

6. BIBLIOGRAFIA

- ALBAREDA, A. M. (1977). *Història de Montserrat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- AMIET, P. (1980). *La Glyptique Mésopotamienne Archaique*. Paris: Éditions du CNRS.
- ANGUERA I BOSQUÉ, J. A. (2015). *Fons numismàtic de l'Abadia de Montserrat: Fons P. B. Ubach. Un passeig per l'economia antiga*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BELLET, P., MAJORAL, P., MUNDÓ, A., O.S.B. (1941). *Plan de Catalogación del Museo Bíblico*. Document no editat. Montserrat: Monestir de Montserrat.
- BIVAR, A. D. H. (1969). *Catalogue of the Western Asiatic Seals in the British Museum. Stamp Seals II: The Sassanian Dynasty*. Londres: British Museum.
- BONET, J. (1984). *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BRITANNICA, T. Editors of Encyclopaedia. (2020). *Sasanian dynasty. Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Sasanian-dynasty>
- BRUNNER, C. J. (1978). *Sasanian stamp seals in the Metropolitan Museum of Art*. Nova York: The Metropolitan Museum of Art.
- CALLIERI, P. (1997). *Seals and sealings from the North-west of Indian Subcontinent and Afghanistan*. Nàpols: Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente.
- CANYAMERES, P. (2020). "El fondo fotogràfic del P. Ubach". En L. Brage i J.L. Montero (eds.) *El Próximo Oriente antiguo y el Egipto faraónico en España y Portugal. Viajeros, pioneros, coleccionistas, instituciones y recepción*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona. Pp: 173-183.
- CERVERA, J. (2017). *Mestres catalans de l'exegesi historicocrítica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CÓRDOBA, J. M. I PÉREZ DÍE, M. C. (coords.) (2006). *La aventura española en Oriente (1166-2006). Viajeros, museos y estudiosos en la historia del redescubrimiento del Oriente Próximo Antiguo*. Madrid: Ministerio de Cultura.
- DELAPORTE, L. (1923). *Catalogue des Cylindres, cachets et pierres gravés de style oriental*. París: Musée du Louvre.
- DÍAZ I CARBONELL, R. M. (1994). *La il·lustració de "La Bíblia" de Montserrat: una obra col·lapsada*. Bisbal del Penedès: Ajuntament.
- DÍAZ I CARBONELL, R. M. (2012). *Dom Bonaventura Ubach. L'home, el monjo, el biblista*. (reedició) (1a edició de 1962). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- DONOSO MATTHEWS, T. (2012). *Fons Fotogràfic del Pare Ubach. Pla de gestió integral per a la seva valoració i activació patrimonial* [Tesi de màster, IEFC]. <http://www.iefc.cat/pdf/tatiana-donoso-fons-pare-ubach-projectefinal.pdf>
- EISEN, G. A. (1940). *Ancient Oriental Cylinder and Other Seals with a description of the Collection of Mrs. William H. Moore*. Chicago: University of Chicago Press.
- ERRINGTON, E. (2017). *Charles Masson and the Buddhist Sites of Afghanistan: Explorations, Excavations, Collections 1832-1835*. Londres: British Museum.
- ERRINGTON, E. (2021). *Charles Masson: Collections from Begram and Kabul Bazaar, Afghanistan 1833-1838*. Londres: British Museum.
- FONTBONA, F. (2007). "Plandiura, Sala i altres col·leccionistes. El seu paper en la fixació del cànon de la pintura catalana moderna". En B. Bassegoda i Hugas (ed.), *Col·leccionistes, col·leccions i museus: episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona. Pp: 263-273.
- HEATHER, P. (2006). *La caída del Imperio Romano*. Barcelona: Crítica.
- HOMÈS-FREDERICQ, D. (1970). *Les cachets mésopotamiens protohistoriques*. Leiden: Brill.
- LAPLANA, J. DE C. (2011). *Museu de Montserrat. La sorpresa de l'art*. Barcelona: Editorial Mediterrània.
- LARSEN, M. T. (1996). *The Conquest of Assyria*. Londres: Routledge.
- MÁRQUEZ ROWE, I. (2015). *La colección mesopotámica del Museo de Montserrat*. Barcelona: Museu de Montserrat.
- OSTEN VON DER, H. H. (1931). "The Ancient Seals from the Near East in the Metropolitan Museum, Old and Middle Persian Seals". *Art Bulletin*, 13. Pp: 221-241.
- RIERA, E. (1985). *Colección de sellos cilíndricos del Próximo Oriente, del Museo del Oriente Bíblico de la Abadía de Montserrat* [Tesi de llicenciatura]. Universitat de Barcelona.
- RITTER, N. C. (2012). "On the development of Sasanian seals and sealing practice: A Mesopotamian Approach", en K. Duistermaat et al. (eds.), *Seals and Sealing Practices in the Near East*. Leiden: Brill. Pp: 99-114.
- RITTER, N. C. (2017). "Gemstones in Pre-Islamic Persia: Social and Symbolic Meanings of Sasanian Seals" en S. Greiff, A. Hilgner i D. Quast (eds.), *Gemstones in the First Millennium AD: Mines, Trade, Workshops and Symbolism*. Mainz: Editorial del Römisch-Germanischen Zentralmuseums. Pp: 277-292.
- SOTO, J. (2010). *Bizantinos, sasánidas y musulmanes. El fin del mundo antiguo y el inicio de la Edad Media en oriente. 565-642*. [Tesi doctoral]. Universidad de Granada.
- STEIN, M. A. (1921). *Serindia: detailed report of archaeological explorations in Central Asia and Westernmost China*. Oxford: Clarendon Press.

- TRAGAN, P. R. (1985). "La Bíblia de Montserrat en l'àmbit de l'exegesi catòlica del seu temps". *Butlletí del Santuari de Montserrat*, 11. Pp: 2-11.
- TRAGAN, P. R. (2008). "Un monjo, un ideal, una obra. El P. Bonaventura Ubach, fundador del Museu de l'Orient Bíblic", en J. Uriach i J. Vivó, *La col·lecció egípcia del Museu de Montserrat*. Barcelona: Museu de Montserrat i Associació Catalana d'Egiptologia. Pp: 15-24.
- UBACH, B. O.S.B. (1913). *El Sinaí: Viatje per l'Aràbia Petrea cercant les petjades d'Israel*. Vilanova i la Geltrú. Oliva Editors.
- UBACH, B. O.S.B. (1927). *Catàleg dels objectes en el "Musaeum Biblicum" del Monestir de Montserrat*. Document no editat. Montserrat, Monestir de Montserrat.
- UBACH, B. O.S.B. (2009). *Dietari d'un viatge per les regions de l'Iraq (1922-1923)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- UBACH, B. O.S.B. (ed.) (1929). *La Bíblia. Il·lustració pels monjos de Montserrat. Vol. XXIII: El Gènesi*. Montserrat: Monestir de Montserrat.
- URIACH, J. (ed.) (2016). *La colección chipriota del Museo de Montserrat*. Barcelona: Museu de Montserrat.
- URIACH J. I VIVÓ, J. (eds.) (2008). *La col·lecció egípcia del Museu de Montserrat*. Barcelona: Museu de Montserrat i Societat Catalana d'Egiptologia
- VIDAL, J. (ed.) (2021). *Lletres bíbliques: la correspondència entre Francesc Cambó i Bonaventura Ubach (1925-1947)*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.